

Danderydsdräkten

Folkdräkten för Danderyd, Enebyberg, Djursholm och Stocksund – Danderydsdräkten - fyller 70år i år 2024 och det vill vi fira inom kommunen genom att hitta alla dräktdelar. Danderydsdräkten för kvinnor var unik för varje kommundel Stocksund, Danderyd/Enebyberg och Djursholm i form av silverbroscher och väskor. Syftet med texten är också att sprida kunskap om Danderydsdräkten och bevara dräkttraditionen inom kommunen.

Texten börjar med kommunsammanslagningen för att förstå broschernas och väskornas utformning samt färgerna i Danderydsdräkten. Därefter berörs dräktens olika dräktdelar. Texten om dräktsmyckena är framtagen av Brittmarie Sörnell, tidigare ägare av Gullfaxe AB och dotter till grundaren Olle Carlsson. Suzanne Åkerhielm påbörjade hösten 2023 arbetet med att sy upp en ny Danderydsdräkt och bedriver numera forskning om Danderydsdräkten. I slutet presenteras historik kring sockendräktskommittén samt Danderydsdräkten idag och dess framtid. Efterlysning av försvunna dräktdelar samt utlysning av en tävling om stocksundsbroshen återfinns i slutet. Skriften bygger som sagt på utdrag ur Suzanne Åkerhielms forskning och Brittmarie Sörnells smyckesexpertis. Det finns även kontaktuppgifter till silversmeden för nybeställning av dräktsilvret.

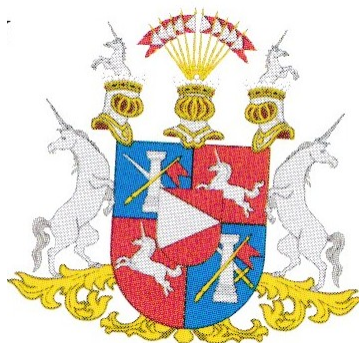
- 1. Kommunsammanslagningen och kommunvapnen**
- 2. Färgerna i Danderydsdräkten och väskan**
- 3. Dräktens olika delar**
- 4. Silverbrosherna, väskorna och dess kopplingar till kommunvapnet**
- 5. Dräktsilvret**
- 6. Nyttillverkning av dräktsilvret**
- 7. Historik**
- 8. Danderydsdräkten idag och dess framtid**
- 9. Efterlysning!**
- 10. Utlysning av tävling!**

1. Kommunsammanslagningen och kommunvapnen

Danderydsdräkten lanserades 1954. Vid den tidpunkten hade Enebyberg slagits ihop med Danderyds köping år 1946 och fått gemensamt vapen. Djurholm stad och Stocksunds köping hade egna vapen eftersom det först var 1967 som Stocksunds köping slogs ihop med Djursholms stad. År 1971 slogs Djursholms stad ihop med Danderyds köping och bildade en kommun, Danderyd. Till Danderyds kommunvapen valdes Djursholms vapen.

Danderyds köpings vapen bestod av ekollon, eklöv Stocksunds köpings vapen bestod av tre gula timmerstockar med silverlänkar emellan. och en fisk.

Djursholms stad, senare Danderyds kommuns vapen. Djursholms stads vapen bestod av en sköld i rött och vitt från ätten Banérs hjärtvapen kompletterat med tre heraldiska tudorrosor. Rosorna har felaktigt kallats Banérrosor men återfinns inte i släkten Banérs vapen utan rosorna kom till för att det skulle symbolisera trädgårdsstaden Djurholm, vilket också passade in på den nya större kommunen Danderyd.

Friherrliga ätten Banérs släktvapen hämtat ur Adelskalendern 2022. Släkten Banér var ca 300-årig ägare av Djursholms slott med tillhörande gods som på sin tid omfattade Täby, Lidingö och Danderyd.

2. Färgerna i Danderydsdräkten

Färgerna rött, blått och silver i Danderydsdräkten är hämtad ur släkten Banérs adelsvapen. Rött återfinns i livstycket ("damvästen"), ränderna i förklädet och herrvästen. Blått återfinns i hättan,

kjolen och ränderna i förklädet samt herrarnas knäbyxor, rock och mössa och ränderna i herrvästen. Silver återfinns i ränderna i förklädet och herrvästen.

I förklädet och herrvästen ingår även grönt hämtat ur eklöven i tidigare Danderyds köpings vapen och gult hämtat ur timmerstockarna i tidigare Stocksunds köpings vapen. På så sätt knöts alla tre kommundelar ihop i förklädet och herrvästens ränder.

3. Dräktens olika delar

Danderydsdräkten för dam och herr finns i skissen nedan och hämtat från Danderyds arkivförening. Barndräkterna är identisk med herr och dam förutom att flickor bär hårbånd av förklädesbandet (gärna med en bolltofs i vardera enda av förklädesbandet) istället för hättan. Till herrdräkten hör även en 4-delad kilmössa som saknas på bilden men finns beskrivet i mönsterbeskrivningarna. Notera skornas utseende. Det finns dock ingen beskrivning om vare sig skorna eller spännet ovanpå förutom att damskorna ska vara med låg klack.

4. Silverbroscherna, väskorna och dess kopplingar till kommunvapnet

Det som gjorde dräkten unik för varje kommun del var väskan, som liksom broscherna, inspirerades av motiven från de gamla kommunvapnen.

BROSCH

Danderydsbrosch. Oval ring inneslutande eklöv och ekollon med hängande fiskar.

Foto: Elin Petrova

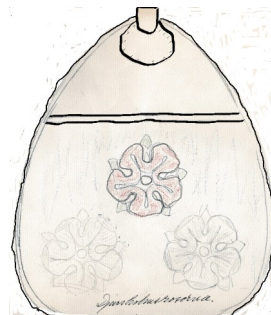

Djursholmsbrosch. 3 heraldiska tudorrosor. Foto: Jesper Blomquist

VÄSKA

Danderydsväska. Väskklämma med heraldisk tudorros. Eklöv och ekollon med hängande fiskar. Foto: Elin Petrova

Djursholmsväska - mörkblått tyg med tre heraldiska röda tudorrosor möjligen en klämma upptill. Skiss från år 1962. Källa: Danderyds arkivförening

VAPEN KÖPING/STAD

Danderyds köpings vapen. Eklöv, ekollon och fisk.

Källa: Wikipedia

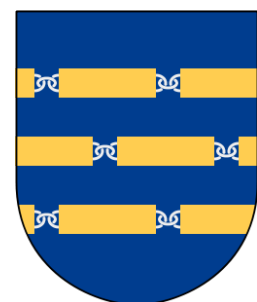

Djursholms stads vapen. Silverpil på röd grund från Banérs hjärtvapen samt 3 heraldiska tudorrosor.

Källa: Danderyds kommun

Stocksundsbroshen har ännu inte Stocksundsväska. 3 gula stockar

Stocksunds köpings vapen. 3 gul

återfunnits vare sig som skiss, foto eller fysisk form. Har du en brosch i gömmorna som ser ut som Stocksunds köpings vapen?

med silverflänsar emellan på blå grund.

Foto: Suzanne Åkerhielm

stockar med silverflänsar emellan på blå grund.

Källa: Wikipedia

5. Dräktsilvret

Till Danderydsdräkten hör särskilda dräktsmycken.

Dräktsilvret består av:

Silverknappar i form av en heraldisk tudorros till västen (herrvästen), kort- och långbyxor samt långrocken.¹

Väskklämma i silver med en heraldisk tudorros till att hålla fast väskan i kjollinningen utanpå förklädet.

2 par silverknappar med kopplad kedja till livstycket (dvs. "damvästen").

Broscher för kvinnor från olika kommundelar:

Djursholm - Två eller tre sammanfogade silverknappar med heraldiska rosor

Danderyd - Oval brosch med utsågade eklöv med tre hängande fiskar

Stocksund - Tre gula stockar med länkar emellan²

Silverknapp. Foto: Elin Petrova

Brosch för Danderyd. Foto: Elin Petrova

¹ Danderydsdräkten för herrar har 10 st silverknappar framtill på västen. 2st ska döljas under slaget. Suzanne Åkerhielm har sett att på uppsydda västar från 1954 finns bara 8st knappar. 4 st silverknappar framtill på långbyxorna, 4st silverknappar framtill på kortbyxorna och 16st silverknappar i långrocken (10st framtill och 3st på vardera armuppslag).

² Suzanne Åkerhielm 2023-11-15, forskning och egen slutsats: Möjligtvis kan det finnas (eller bör finnas) en Stocksundsbrosh baserad på Stocksund köpings kommunvapen

2 par silverknappar med kopplad kedja till damvästen. Foto: Brittmarie Sörnell

Väskklämma på Danderyds väskan.

Foto: Elin Petrova

6. Nyttillverkning av dräktsilvret

Knappar och kedjor tillverkades till att börja med hos hovjuvelerare S. Carlman i Stockholm, sedan från andra halvan av 1900-talet hos Gullfaxe AB i Djursholm och nu från 2015 hos

EJB Metallformgivning AB, Jesper Blomquist, 070 716 33 21, www.ejb.se, jesper@ejb.se .

Silverknapparna kan också användas till t.ex. örhängen, hänge eller manschettknappar.³

---

³ Brittmarie Sörnell, 2023-12-01, tidigare ägare Gullfaxe AB och Ulla-Britt Ödarp, Danderydsdräkten, 1979

7. Historik

På 1950-talet skapades en sockendräktskommitté bestående av representanter från 24-40 tal olika kvinnoföreningar inom kommunen eller socken (som det kallades då). Prostinnan Greta Hellerström var initiativtagare till sockendräktskommittén och framtagandet av en Danderydsdräkt. Prostinnan Hellerström var ordförande i sockendräktskommittén som senare övertogs av fru Carola Randall-Edström när prosten pensionerades och paret Hellerström flyttade in till Södermalm i Stockholm. Det var fru Carola Randall-Edström som rodde iland en lansering av Danderydsdräkten för kvinnor midsommar 1954 och herrdräkten på hösten samma år. Designen av Stocksundsväskan var klar och uppsydd till överlämnandet av Danderydsdräkten på Danderydsgården 1962.

Sockendräktskommittén överlämnade då materialet till Danderyds Hembygdsförening och ordförande Sture Lindgren. Danderydsväskan och Djursholmsväskan samt festförklädet och broscher till dräkterna var blev klara 1966. Det var först då sockendräktskommittén ansåg sitt arbete som avslutat och kommittén upplöstes samma år. Då hade kommittén jobbat med dräkten i 16år. Tyget till dräkterna vävdes av Selma Brozén under mer än 20års tid, 1954-1978. Efter det har det inte producerats en lika stor volym, möjligen knappt något alls.

8. Danderydsdräkten idag och dess framtid

Suzanne Åkerhielm har återskapat sockendräktskommittén inom Danderyds hembygdsförening med syfte att verka för att bevara dräkttraditionen inom kommunen samt återskapa och samla försvunna dräktdelar. Suzanne var med i Mitt i Danderyd – vecka 4 2024 om Danderydsdräkten och dess efterlysningar av försvunna dräktdelar. Hon var även med i TV4 - Efter fem, Sverigesvepet 1 februari 2024 kl 18.03. Medverkan ledde till att en del dräktdelar återfanns men en del saknas fortfarande. Se hennes lista på efterlysningar på Danderyds hembygdsförenings hemsida. Hjälptill att hitta de försvunna dräktdelarna och bevara kulturarvet för framtiden!

Efterlysning!

Äger du en folkdräkt? Då skulle jag vilja komma i kontakt med dig! Jag syr och forskar om folkdräkten för Danderyd, Enebyberg, Djursholm och Stocksund.

Om du eller någon du känner har nedan som jag efterlyser hör gärna av dig till Suzanne Åkerhielm, 0705588229, danderydsdrakten@gmail.com, Danderyds hembygdsförening, Hästhagsvägen 7.

Djursholmsväskan

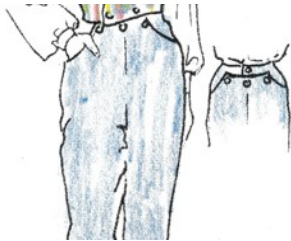
- mörkblått tyg med tre heraldiska röda tudorrosor möjligen en klämma upptill.

Stocksundsbroshen – silverbrosh möjligen likt Stocksunds municipalsamhälles vapen med 3 stockar och flänsar

Damkappan, fotograferad på Danderydsgården år 1962, vem är damen i kappan?

Långbyxor för herrar i mörkblått kläde, smala byxben och 4 st silverknappar i form av en heraldisk tudorros.

Långrocken för herrar i mörkblått kläde silverknappar i form av en heraldisk tudorros.

Kalotten – kilmössan, 4-delad kalott i mörkblått handvävt tyg, samma som kvinnodräktens kjol.

Kasperdocka i Danderydsdräkt från Lekskolornas 20-års jubileum nov 1964.

Sockendräktskommitténs skissdocka, fotograferad år 1962 på Danderydsgården.

Docka i Danderydsdräkt såld på Stockholms Auktionsverk 2021.

”Danderydsfilmen” utgiven 1945-1950 med bilder från Nora torg och Kullensgård (där bygghandeln ligger idag vid påfarten Danderyds kyrka). Lokaliserat att filmen existerar via Täby hembygdsförening för 4-5år sedan. Vem äger filmen idag och kan berätta mer?

Kassetband, 1978-1979 med en intervju samt brev och 5 dokumenterade intervjuer i samband med Ulla-Britt Ödarp uppsats i etnologi 20 poäng, vt 1979 (bostad då - Solv. 14, Täby). Jag söker forskningsmaterialet (ej boken) och kontakt med Ulla-Britts släktingar Berndt och Ki Ödarp

Personer som vet mer om damerna i sockendräktskommittén, aktiv 1950-1966 främst Britt Lindhagen (Enebyberg), Ella Florell (Stocksund), Hildur Strömberg (Stocksund), Maja Håstad (Danderyd), Lena Insulander (Djursholm) och Margareta Edström.

Täby 21 mars 2024 /Suzanne Åkerhielm

Källa: Danderyds föreningsarkiv och Auctionet.com

Tävling!

Folkdräkten för Danderyd, Enebyberg, Djursholm och Stocksund – Danderydsdräkten - fyller 70år i år och det vill vi fira inom kommunen genom att hitta alla dräktdelar. Danderydsdräkten för kvinnor var unik för varje kommundel Stocksund, Danderyd/Enebyberg och Djursholm i form av silverbroscher och väskor.

Det är inte ett lätt arbete, trots en gedigen forskning från Suzanne Åkerhielms sida. Hon har samarbetat med Skansens klädkammare, Nordiska museet, Danderyds arkivförening, Danderyds hembygdsförening, Djursholms forntid och framtid, Enebybergs gårds förening, Amorina, Danderyds folkdanslag samt Danderyds slöjdgille och samtidigt byggt upp ett stort kontaktnät bland nuvarande och tidigare dräktbärare. Efterlysningen i Mitt i Danderyd vecka 4 2024 och TV4 Efter fem – Sverigesvepet 1 februari 2024 ledde till att den omtalade Stocksundsväskan hittades – Suzanne blev oerhört glad(!) men letandet fortsätter för fullt efter de sista pusselbitarna. Främst går jakten efter stocksundsbroshen, via fotoalbum - stocksundsdräkter med broscher vid bluskragen. Ännu inget

napp varken som skiss, fotografi eller fysisk brosch. Därför tänkte Suzanne här med utlysa en tävling med syfte att återskapa brosch.

I juryn har Suzanne försökt hitta sockendräktskommitténs barn som många är aktiva i liknande eller samma förening idag. I övrigt försökt knyta till sig samma föreningar som sockendräktskommittén samlade för att ta fram Danderydsdräkten 1950-1954, dvs. lokaltidningen, kyrkoherden och ideella föreningar inom Danderyds kommun. Eftersom vi har en folkdräktsintresserad ordförande i kommunstyrelsen är hon också med i juryn.

1. **Suzanne Åkerhielm** syster och forskar om Danderydsdräkten,
2. **Ninna Birkhoff**, Biträdande kyrkoherde, Danderyds församling
3. **Hanna Bocander**, ordförande kommunstyrelsen, Danderyds kommun,
4. **Franciska Sieurin-Lönnqvist**, kulturansvarig, Danderyds Hembygdsförening,
5. **Marika Lönnroth**, styrelsen, Stocksunds hembygdsförening Amorina,
6. **Monica Frumerie**, ordförande Danderyds arkivförening,
7. **Anne Banér**, ordförande Samfundet Djursholms forntid och framtid,
8. **Ebba Hermelin**, styrelsen, Enebybergs gårdsförening, fd "Ebba&Cissi Dressmakers" (som förnyade hovdräkten på 1980-talet), fd Skansens klädkammare,
9. **Marie-Louise Rygaard** dotter till fd ordf Danderyds slöjdgille (1950-1953) och sockendräktskommitténs Britta Wingqvist (gick ur tiden 1995),
10. **Ewa Kraus**, dotterdotter till Selma Brozén (gick ur tiden 1990) fd Enebybergs slöjdgille som vävde tyget till 100-200 dräkter i mer än 20år (1954-1978),
11. **Anna Brennwald**, sondotter till sockendräktskommitténs Selma Brozén,
12. **Eva Bergquist**, dräktrådet, Danderyds folkdanslag
13. **Brittmari Sörnell**, fd Gullfaxe AB,
14. **Maud Hoffstedt**, fd Danderyds Lotta kår och dotter till Clary Hoffstedt (gick ur tiden 2008) som var aktiv i Röda korset Djursholm,
15. **Monica Ugglå**, Röda korset, Stocksund, dotter till Birgit Ugglå (gick ur tiden 2008) som var aktiv i Stocksunds husmodersförening.
16. **Charlotte Alexandersson**, dotter till Carola "Calle" Randall-Edström (gick ur tiden 2008) ordf sockendräktskommittén när dräkten lanserades 1954 och var aktiv i Röda korset, Djursholm.
17. **Krister Alm**, fil kand i etnologi och läkare, ättling till Djursholms stads grundare Henrik Palme.

Tävlingens vinnare kommer erhålla Amornas styrelses varma tack. Tanken är att juryns vinnande bidrag kommer utgöra ett dräktsmycke till Stocksundsdräkten och därmed blir brosch en del av Danderyds kulturarv. Låt fantasin flöda och inkom med ditt förslag dock senast innan 1 maj 2024. Skicka bild och eller skiss på ditt bidrag till danderydsdrakten@gmail.com. För inspiration publicerar vi igen Danderydsbroshen och Djursholmsbroshen samt deras köpingars vapen som gällde innan kommunsammanslagningarna, år 1971. Önskvärt från juryn är att stocksundsbroshen har kopplingar till stocksundsväskan med broderier av gula timmerstockar med silverlänkar emellan hämtat ur Stocksunds köpings vapen som gällde 1955-1966. Stocksundsväskan på fotot nedan är enligt källor det första exemplaret av stocksundsväskan.

BROSCH

Danderydsbrosh. Oval ring inneslutande eklöv och ekollon med hängande fiskar.

Foto: Elin Petrova

VÄSKA

Danderydsväskan. Väskklämma med heraldisk tudorros. Eklöv och ekollon med hängande fiskar. Foto: Elin Petrova

VAPEN KÖPING/STAD

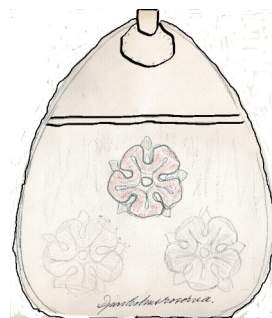

Danderyds köpings vapen. Eklöv, ekollon och fisk.

Källa: Wikipedia

Djursholmsbrosh. 3 heraldiska tudorrosor. Foto: Jesper Blomquist

Djursholmsväskan - mörkblått tyg med tre heraldiska röda tudorrosor möjligen en klämma upptill. Skiss från år 1962. Källa: Danderyds arkivförening

Djursholms stads vapen. Silverpil på röd grund från Banérs hjärtvapen och 3 heraldiska tudorrosor som symbol för trädgårdsstaden.

Källa: Danderyds kommun

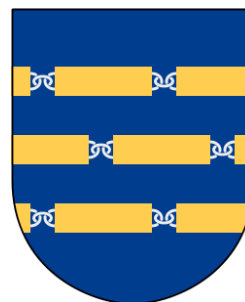
Tävling!

Stocksundsbrosch. Kom med ett förslag(!) eller har du en brosch i gömmorna som ser ut som Stocksunds köpings vapen?

Stocksundsväskan. 3 gula stockar med silverflänsar emellan på blå grund.

Foto: Suzanne Åkerhielm

Stocksunds köpings vapen. 3 gul stockar med silverflänsar emellan på blå grund.

Källa: Wikipedia

Täby 21 mars 2024 /Suzanne Åkerhielm

Källor: Danderyds arkivförening och Ulla-Britt Ödarp: Danderydsdräkten, 80000693387, lokalsamlingen (20 poäng uppsats i etnologi 1979)